

lichinkalariga qarshi ishlatganimizda samaradorlik qo'ng'izlarga nisbatan yuqori bo'lganligi kuzatildi, hisobning 3, 5, 7, 14 kunlari lichinkalariga qarshi mos ravishda 24,0; 64,0; va 67,0 % ni tashkil qildi. Tajriba natijalaridan ma'lum bo'ldiki, Bioslip BT biopreparatini 1,5 kg/ga ishlov berilganda, samaradorlik yuqoridagi variantlarga nisbatan biroz yuqori bo'lganligi kuzatildi, hisobning 3, 5, 7, 14 kunlari qo'ng'izlariga qarshi mos ravishda 27,0; 40,0; 60,0; va 74,0 % ni tashkil etdi, lichinkalariga qarshi ishlatganimizda samaradorlik qo'ng'izlarga nisbatan yuqori bo'lganligi kuzatildi, hisobning 3, 5, 7, 14 kunlari lichinkalariga qarshi mos ravishda 57,0; 87,0; va 90,0 % ni tashkil qildi. Andoza sifatida sinalgan Sipi, 25% em.k. kimyoviy vositasida bu gal uchunchi hisob kunida 100 foiz zararkunandalar nobud bo'ldi. Biopreparatlarning har ikkala

shaklga qarshi samaradorligi ortib borishi 3-7 kundan kuzatilib, 14-21 nchi kunga borib 74,0-90,0 % ga teng bo'ldi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra biopreparatlarni qo'llash organik mahsulotlar va atrof muhitga zararsiz. Poliz agrobiotsenozida mavjud foydali entomofaunaga deyarli zararsiz bo'lib, poliz ekinlarining asosiy zararkunandasi poliz qo'ng'iziga (*Epilachna chrysomelina* Fabr.) qarshi yakunda qoniqli natijaga ega bo'ldi.

Xulosa: Laboratoriya sharoitida sinalayotgan biopreparatlar Pristij 3 l/ga, Bioslip BV 3 l/ga va Bioslip BT 1,5 l/ga sarf-m'eyorlarda poliz qo'ng'iziga qarshi purkalganda 21 kundan so'ng yetuk zotlariga 74-77%, lichinkalariga 77-100 % yuqori biologik samara ko'rsatganligi, poliz qo'ng'iziga qarshi biopreparatlar sinovini katta dala tajribalarida o'tkazishni taqozo etadi.

ADABIYOTLAR:

1. Abbott W.S. A method of computing the effectiveness Econ. Entomol. - 1925.-Vol.18.-№ 3-r.265-267.
2. Allanazarov O.Y. poliz qo'ng'iziga qarshi biopreparatlarning samaradorligi. // "Agro Kimyo Himoya va O'simliklar Karantini" - 2023. № 2 - B. 26-27.
3. Allanazarov O.Ya. Experiment Results of Microbiological Preparations Against Melons Beetle (*Epilachna chrysomelina* Fabr) // International Journal of Biological Engineering and Agriculture ISSN: 2833-5376 Volume 2 |No| Nov – 2023 – B.74-78.
4. Xo'jaev Sh.T., va boshqalar. Pestitsid va agroximikatlarni ro'yxatga olish sinovlarni o'tkazish yuzasidan uslubiy ko'rsatmalar. - Toshkent, 2023. – 183 b.

UO'T: 632.9

JANUBIY OMBOR PARVONASI (*Plodia interpunctella*) NING 2024-YILDA RESPUBLIKAMIZ OMBORXONALARIDA TARQALISH AREALI

Sulaymonov Inoyatullo Novatullo o'g'li, tayanch doktorant,
O'simliklar karantini va himoyasi ilmiy-tadqiqot instituti.

Annotatsiya. Jahonda qishloq xo'jalik mahsulotlari yetishtirish jarayonida turli zararkunanda hasharotlar, xususan, ombor xonalarda saqlanayotgan mahsulotlarni saqlash davrida zarar yetkazadigan janubiy ombor parvonasi (*Plodia interpunctella*) ning tarqalish arealini o'rganish.

Kalit so'zlar: omborxona, mevalar, janubiy ombor parvonasi, rivojlanishi, zarari.

Аннотация. Изучение ареала распространения бабочки южной (*Plodia interpunctella*), наносящей ущерб при хранении хранящейся на складах продукции при производстве сельскохозяйственной продукции в мире.

Ключевые слова: сарай, фрукты, Южная амбарная, огнёвка, разработка, повреждать.

Abstract. Studying the range of the southern butterfly (*Plodia interpunctella*), which causes damage during storage of products stored in warehouses during agricultural production in the world.

Keywords: warehouse, fruits, southern propeller, development damage.

Jahonda qishloq xo'jalik mahsulotlari yetishtirish jarayonida turli zararkunanda hasharotlar, xususan, omborxonalarda saqlanayotgan mahsulotlarni saqlash davrida zarar yetkazadigan janub parvonasi (*Plodia interpunctella*) saqlanayotgan quruq mevalariga katta zarar keltirmoqda. Janub parvonasi O'rta osiyo, Qozog'iston, Ukraina, Rossiyaning janubi-sharqiy qismi, Eron, Afg'oniston, Hindiston, Janubiy va O'rta Yevropa, Kichik Osiyo, Shimoliy Afrika, Shimoliy Amerika va Avstraliyada uchraydi.

Janubiy ombor parvonasi (*Plodia-interpunctella*) kapalagining kattaligi qanotlarini yozganda 9-14 mm keladi. Oldingi qanotlarini nimqorong'i asosiy yarmi jigarrang bo'ladi. Qanotining shu jigarrang yarmida ko'ndalangiga ketgan ikkita to'q qo'ng'ir do'g'i bor, u qo'rg'oshinday yaltirab turadi. Keyingi qanotlari xira, biroz oq bo'lib, tashqi chekkasi qoramir rangda, pastkilab paypaslagichlarining oxirgi bo'g'in pastga qiyshayib chiqqan. Omborxonada saqlanayotgan qishloq xo'jalik mahsulotlarini

saqlash davrida janub ombor parvonasi (*Plodia interpunctella*) kapalaklarini unabiga zarar yetkazayotganini aniqlab janub ombor parvonasining kapalaklarini laboratoriya sha'roitida unabiga zarar yetkazganini aniqladik. Bunda unabiga zarar yetkazayotgan kapalaklarni ushlab banka idishga solib banka ichiga oziqa sifatida ikki dona unab mevasidan solib ustini doka mato bilan yopib laboratoriya sha'roitida kuzatdik. Janubiy ombor parvonasi kapalaklari ikki kun o'tgach juftlashishdi. Ulardan erkagi bir kun o'tgandan keyin harakatni to'xtatdi, urg'ochi kapalak harakatini davom ettirib oradan besh kun o'tgandan so'ng urg'ochi kapalagi unab mevasi yoriqlari ustlariga tuxum qo'ydi. Tuxumi oval shaklda 0,5-1 mm uzunlikda, rangi oq sariq. Qurtining uzunligi 10 mm dan, 15 mm gacha, rangi sarg'ish boshi och jigarrang jag'lari qoramir tanasining birinchi segmenti ustida zarg'aldoq qalqoni bor Uning tanasi och sariq rangdagi qil bilan qoplangan tanasining butuklari zichroq joylashgan

Respublikamiz omborxonalarida uchraydigan janubiy ombor parvonasi (*Plodia-interpunctella*)ning tarqalish areali, 2024-yil.

№	Oilasi	Turi	O'zbekcha nomi	Hududlar bo'yicha tarqalish darajasi	
				O'rtacha	Ko'p
1	Lepidoptera	<i>Plodia interpunctella</i>	Janubiy ombor parvonasi	Andijon Namangan Farg'ona	Toshkent, Toshkent viloyati va tumanlari, Surxondaryo, Qashqadaryo, Buxoro, Xorazm, Jizzax, Samarqand, Sirdaryo

uch kun o'tgandan so'ng tuxumidan lichinkalar chiqqan boshladi. Janub ombor parvonasi (*Plodia interpunctella*) lichinkalari unabi mevasi bilan oziqlanib juda tez harakat qilib oziqlanayotganini kuzatdik. Lichinkalari yetti kunda to'rt santimetrga kattalashdi oziqa va sha'roit yaxshi bo'lsa ular juda tez rivojlanishini kuzatdi. Janub ombor parvonasi urg'ochisi oziqa kam bo'lsa tuxumini to'p-to'p qilib qo'yganini kuzatdik. Janub ombor parvonasi (*Plodia interpunctella*) omborxonalarda xilma-xil oziq-ovqatga un, ayniqsa, makkajo'xori uni, har xil g'allagullilar doni, yorma konfet, shokolad quritilgan mevalar, chaqilgan yong'oq va

quruq mevalarga juda katta zarar yetkazadi. Respublikamizning omborxonalarida uchraydigan janubiy ombor parvonasi (*Plodia-interpunctella*)ning tarqalish areali 2024-yilda asosan Surxondaryo, Qashqadaryo, Buxoro viloyatlari hamda Toshkent, Toshkent viloyati va tumanlari, Xorazm, Jizzax, Samarqand, Sirdaryo, Andijon, Namangan Fargona viloyatlarida ham faol rivojlanib zarar yetkazmoqda. Zararkunandalarga qarshi o'z vaqtida kurash ishlari olib borilmasa, saqlanayotgan don-dun mahsulotlari hamda qayta ishlangan mahsulotlarni juda katta qismiga zarar yetkazadi.

ADABIYOTLAR:

1. X.X. Kimsanboyev, B.A. Sulaymonov, A.R. Anorbayev, A.Rustamov. Entomologiya va fitopatologiya. Agronomiya va o'simliklarni himoya qilish mutaxassisligi kollejlari uchun o'quv qo'llanmasi //Toshkent. Niso poligraf. 2017 61-65-b.
2. Yusupov A.X., Murodov B.E. – Bog'lardagi unabi o'simligida uchraydigan zararkunandalarning tarqalishi, rivojlanishi va zarari. // O'zbekiston agrar fani xabarnomasi - 2004 - №2(16). B. 21-24.
3. Maxmudxodjayev N.M. Zaxira mahsulotlari zararkunandalari va ularga qarshi kurash // Toshkent-2016.
4. Murodov S. Umumiy entomologiya kursi. Toshkent. Mehnat. 1986.
5. ЧЛЕНИСТОНОГИЕ (насекомые и клещи) - вредители запасов в Средней Азии. Ташкент. Издательство «ФАН». Узбекская ССР. 1986.

UO'T: 632.7

OLMA BOG'LARI ZARARKUNANDALARGA QO'YILGAN FEROMON TUTQICH

Dilorom Xidoyatova, kichik ilmiy xodim,
O'simliklar karantini va himoyasi ilmiy-tadqiqot instituti.

Annotatsiya. Maqolada olma bog'laridagi asosiy zararkunandalardan hisoblangan, olma (qurti) mevaxo'ri, kaliforniya qalqondori zararkunandalari uchun qo'yilgan feromon tutqichlarning sinov natijalari keltirilgan.

Kalit so'zlar: olma, zararkunanda, feromon tutqich, olma (qurti) mevaxo'ri, kaliforniya qalqondori, feromonitroning.

Abstract. The article presents the test results of the pheromone traps placed for the main pests of apple orchards, the apple (worm) fruit-eater, the California shield pest.

Keywords: apple, pest, pheromone trap, apple (worm) fruit eater, California shield, pheromonitroning.

Kirish. Mamlakatimizda islohotlar bosqichma-bosqich, izchillik bilan olib borilayotgani, bog'dorchilikka ixtisoslashgan fermer xo'jaliklarni tashkil etish, tashkil etilgan bog'larda yuqori va sifatli hosil yetishtirish imkoniyatlarini yaratib berdi. Keyingi yillarda aholini yuqori va sifatli arzon oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlashga katta e'tibor berilmoqda. Mustaqillik yillarida mamlakatimizda bog'dorchilikni rivojlantirishga katta e'tibor qaratilmoqda, chunki mazkur sohani rivojlantirish orqali birinchi navbatda respublikamiz aholisini meva va undan tayyorlanadigan sifatli ekologik mahsulotlar bilan ta'minlashga erishiladi. Shuningdek, meva va undan tayyorlanadigan sanoat mahsulotlarini chetga eksport qilish orqali iqtisodiyotga yaxshigina daromad ham keltirishi mumkin.

Olma daraxti o'zining ahamiyati jihatidan Respublikamizda asosiy mevali daraxtlardan biri hisoblanadi. O'rta Osiyo sharoitida mevali daraxtlar turli xil zararkunanda va kasalliklar bilan kuchli

zararlanadi. Buning sababi, tabiiy iqlim sharoitini qulayligi va ozuqa manbasini yetariligidir. Olma daraxtida oziqlanish jihatidan turli guruh bo'g'im oyoqli hayvonlar namunalar, jumladan, barg, meva, ildiz zararkunandalari uchratish mumkin. Shuning uchun mevali daraxtlarning zarari kundan-kunga oshib bormoqda. Bu zararni kamaytirish maqsadida, mevali daraxtlarning asosiy zararkunandalari bioekologiyasi o'rganilib unga qarshi biologik kurash choralar qo'llanildi.

Olmaning mintaqaviy ahamiyatga ega bo'lgan asosiy zararkunandalari Olma shirasi – *Aphis pomi* (De Geer), qizil qon shirasi – *Eriosoma lanigerum* nausmann, kaliforniya qalqondori – *Quadraspidiotus perniciosus* somstock, oddiy o'rgimchakkana – *Tetranychus urticae* Koch1, olma (qurti) mevaxo'ri – *Cydia pomonella* (Linnaeus) ga qarshi kurashning uyg'unlashgan samarali tizimini belgilash, monitoring olib borish, iqtisodiy zarar yetkazishi mumkin bo'lgan zararkunanda va kasalliklarning